

Készül az ügynöktörvény

Harmincezer embert érint?

Vajon indokolt-e, ha mostanában kicsit idegesebbek az egykori titkos ügynökök, a III/III-asok, hiszen készül az ügynöktörvény, amelynek kormányzati változata nagyon sok hasonlóságot mutat az SZDSZ által 1990 nyarán beterjesztettel. Rangos Katalin Magyar Bálinttal, az SZDSZ és Kövér Lászlóval, a Fidesz parlamenti képviselőjével készített interjút – utóbbi egyébként az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottságának az elnöke.

– Úgy hallottam, hogy az egyes fontos tisztséget betöltők ellenőrzéséről szóló törvényjavaslattal kapcsolatban – amit a köznyelv egyszerűen ügynöktörvénynek becéz – körülbelül 120 módosító indítvány hangzott el. Az SZDSZ köreiből elégedettséggel nyugtázták, hogy a kormányzat nagyon sokat átvett ezekből a módosító javaslatokból.

MAGYAR BÁLINT: Valóban így van. Az 1990 nyarán a parlament elé terjesztett Demszky Gábor–Hack Péter-féle III/III-as törvényjavaslattal szinte minden lényeges elemét átvette ez a kormány-előterjesztés. Jóval előrébb tartanánk az ügy lezárásában, ha ezt akkor megtették volna. Ennek ellenére fontos fejlemény, hogy a kormány három ponton is jelentősen közelített a mi törvénytervezetünkhöz. Először is szűkítette az általa korábban ajánlott személyi kört, magyarul azt, kikre terjedjen ki a vizsgálat.

Az első: a parlament

– A kormány változata mekkora kört ölelt volna fel?

– Annak idején végeztem erre egy becslés jellegű számítást, és körülbelül 30 ezer embert kellett volna megvizsgálni a kormány előterjesztése alapján. Ez azt jelentette volna, hogy vagy egyáltalán nem történik meg ennek a törvénynek az alkalmazása, hiszen 30 ezer ember ügyét végigvizsgálni lehetetlen lett volna, vagy egyszerűen csak szűrőpróbaszerűen mazsoláztak volna az emberek között. Ez sem lett volna jó. Mi annak idején azt javasoltuk, hogy az eskütelre kötelezett közéleti személyiségeket vizsgálják meg. A mostani kormány-előterjesztés ennél tágabb valamivel, de ez a tágítás számunkra elfogadható. Ugyanakkor a kormány előterjesztése nem pusztán a III/III-as ügynökökre, illetve tisztekre vonatkozik, hanem egy kicsit tágítja ezt a kört, és beleveszi a kategória elődjait, illetve a karhatalmistákat is. Az SZDSZ számára ez is elfogadható. A legfontosabb mégis az eljárás módja. Ebben is közeledtek hozzánk, hiszen ez lehetővé teszi, hogy nem valamilyen önkényes eljárás keretében, gyakorla-

tilag a politikai leszámolás vagy a politikai zsarolás eszközeként használják a törvényjavaslatot.

– Mi szerepel az eredeti javaslatban?

– Egy négytagú bizottság, amely gyakorlatilag kormánytöbbséget képviselt volna. Annak a kezdeményezésétől függött volna, hogy egyáltalán megvizsgálják-e valakinek az ilyen jellegű múltját. A mostani kormány-előterjesztés szerint a nemzetbiztonsági bizottság indítja be a folyamatot, és egy háromtagú, független bíróból álló tanács vizsgálja magát az egész ügyet. Ezt a három bírót az Alkotmánybíróság elnöke és a Legfelsőbb Bíróság elnöke nevezi ki, tehát az eljárás erősen közelített ahhoz az automatizmushoz, amit mi javasoltunk. Másrészt ez valóban garantálhatja a kérdés független megközelítését. A kormány jelenlegi előterjesztésével szemben talán két ponton fogalmazható meg erős kritika. Az egyik az, ha ezt a törvényt viszonylag

gyorsan elfogadják is, a procedurális eljárások miatt a 94-es választások előtt gyakorlatilag már nem nagyon tud működni. Úgy érzem, hogy ez a parlament, különösen akkor, ha igazságtétellel foglalkozik, tartozna annyival a nemzetnek, hogy először magát vesse alá egy ilyen vizsgálatnak, és csak azután próbáljon mások fölött ítélni. Másrészt – furcsa módon – már az eredeti kormány-előterjesztés idején is megjelent a büntető törvénykönyvnek egy módosító javaslata. Ez, amikor lekerült a napirendről a kormány eredeti javaslata a III/III-as törvényről, szintén eltűnt, de most újra előkerült. Ez az államtitkok védelméről szóló módosító javaslat, amit furcsa módon nem az Igazságügyi Minisztérium, hanem a Belügyminisztérium terjeszt elő. Ennek a lényege az, hogy senki sem tarthat magánál államtitkokat képező iratokat, és ha az ilyeneket nem adja le egy meghatározott időn belül, akkor ezzel bűncselekményt követ el. Ez azt szolgálhatja, hogy a III/III-as törvénnyel kapcsolatban eredendően a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium iratai lennének felhasználhatók bizonyító erővel. De ismerte az 1989 körüli állapotokat ezekben az intézményekben, egyáltalán nem zárható ki, hogy az elődpártok utódszerveiteiél vagy bárhol másutt nem léteznek esetleg olyan dokumentumok, amelyek erre a témakörre vonatkoznak.

– Önnek tehát az az aggálya, hogy államtitoksértés miatt eljárást indíthatnak, mondjuk, az utódpártok tisztségviselői vagy személyiségei ellen, vagy az az aggálya, hogy a később innen-onnan előkerülő listákat nem fogadják el hitelesnek, holott azok lehetnének?

Magyar Bálint: „Ha elfogadják is a törvényt, 94 előtt nem nagyon működhet”

– Ha egyszer van egy bizonyítási eljárás, amelyben egy független bírói testület megpróbálja ezeket a bizonyítékokat megvizsgálni, akkor érthetetlen, hogy e bizonyítékok körébe miért csak a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium kezében lévők vonhatók be, illetve ha ilyenek véletlenül másutt fellelhetők lennének, akkor ezeket miért nem lehet bizonyítékként elfogadni?

Meglehetősen hosszú lista

– Próbáljuk meg beleszöni ebbe az interjúba azokat az alapvető információkat, amelyeket érdemes közreadni erről a törvényjavaslatról. Elsősorban azt, hogy kire, kikre vonatkozik.

KÖVÉR LÁSZLÓ: Egy meglehetősen hosszú lista van a javaslatban az országgyűlési képviselőktől, valamint az általuk megválasztott és esküre kötelezett személyektől kezdve a kormány különböző rendű és rangú tagjaiig – tehát az államtitkárokat és az államtitkár-helyetteseket is ideérttem –, de ide tartoznak a bírák, az ügyészek, a nagykövetek, a Magyar Nemzeti Bank elnöke és alelnökei, a tanszékvezetők, a tábornokok, az országos rendőrfőkapitány, illetve annak helyettesei, a rendőrfőkapitányok, a rendőrkapitányok, a városok polgármesterei és közgyűlési elnökei, a Magyar Rádió, a Magyar Televízió és a Magyar Távirati Iroda szerkesztői, a lapok esetében az 50 ezres példányszámot meghaladó, többségi állami tulajdonban levő újságok vezető munkatársai.

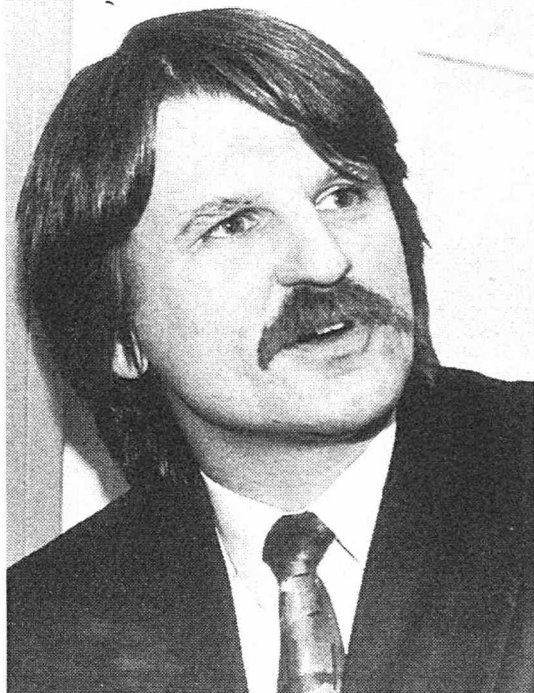
– Kisebb példányszámnál nem akadály, ha valaki ügynök volt?

– Ezen lehet vitatkozni, én most csak felsoroltam, hogy mi van a törvényjavaslatban.

– Vajon milyen logika alapján szabotat meg a példányszám 50 ezernél?

– Meg kell, hogy valljam, fogalmam sincs róla. Számos tisztázatlanság maradt azért a törvényben, még az alapvető problémákon kívül is. Ezeknek a felsorolására feltehetően nem lenne elegendő a műsoridő...

– Ezek az emberek tehát késztetve lesznek

Kövér László: „Osztom a vélekedést, hogy nem sok embert lehet találni”

– arra, hogy valamilyen bizottság előtt megméretődjenek, és összesen három ember fogja megvizsgálni azt a nagy kört, amit az imént felsorolt?

– Igen.

– Ez elég sok ember átvilágítását jelenti. Hogy fogja ezt bírni egy háromtagú bizottság?

– Ez olyan kérdés, amire egyelőre én sem találok a választ.

– Ebből az a következtetés adódik, hogy akik a törvényt alkotják, akik ezt végig gondolták, úgy hiszik, hogy nagyon kevés átvilágítani való személy van.

– Én magam is osztom azt a vélekedést, hogy nem sok embert lehet találni. Meg kell jegyezni azt is, hogy ez a javaslat jobb az előzőnél, mert ez világosan kimondja, hogy az ügynökök esetében nem elégséges csupán az, hogy valaki szerepeljen valamilyen nyilvántartásban. Annak is be kell bizonyosodnia, hogy tevékenységével az illető valaki másnak kárt okozott.

– Hogy kell elképzelni egy ilyen bizonyítási eljárást? Bekéretik a köztisztviselőt és elébe tárják a bizonyítékokat, majd az illető önként lemond a tiszttségéről, vagy a tiltakozásra van valamiféle törvényes mód?

– Az illető személyt, akit átvilágítanak vagy vizsgálnak, meg kell hívni a bizottság elé, ahol előadhatja a véleményét. Természetesen ez is befolyásolja a döntést. Amennyiben nem veszik figyelembe, akkor áll elő az a helyzet, hogy amennyiben meghatározott határidőn belül a bizottság döntése után az illető nem mond le a tiszttségéről, illetve nem kezdeményezi saját felmentését, abban az esetben nyilvánosságra hozzák a nevét, illetve azt, hogy...

– Hogy ügynök volt?

– Hát igen, erről van szó. De a döntés bíróság előtt megtámadható és ennek a bírósági eljárásnak a nyilvánosságra hozatalt illetően halasztó hatálya van.

Látogatás a BM-ben

– Szóval, még mielőtt a világba kiabálnák, hogy ügynök volt az illető, a bíróság előtt is módja van arra, hogy bebizonyítsa, nem volt?

– Így van.

– Hozzáférhető volt-e az Országgyűlés nemzetbiztonsági bizottsága számára az a nyilvántartás, aminek alapján most behívják azokat az érintetteket, akikkel szemben felmerülhet a gyanú: ügynökök voltak?

– Nem, a bizottság tagjai már két alkalommal is látogatást tettek a Belügyminisztérium archívumában és ott megtekintettük, hogy hol vannak ezek az iratok, milyen őrizet alatt. Egyébiránt nem volt betekintésünk ezekbe az iratokba és ezt a magam részéről helyesnek tartom.

– Tulajdonképpen ezt az egész ügynökkérdést nagyjából az ellenzék és a kormánypártok konszenzusa kísérte abban a tekintetben, hogy mostanáig elegendő önmérsékletet, önfegyelmet tanúsított mindenki a dolog kezelésében.

– Igen, és a magam részéről nagyon örülök ennek. A bizottságban is normális munkakör uralkodik.